

**STATSVETENSKAPLIGA
INSTITUTIONEN**

STEREOTYPHOT OCH KÖNSSKILLNADER I POLITISK KUNSKAP

En experimentell studie

Emma Lygnerud Boberg

Antal ord: 11 906

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Statsvetarprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht 2016
Handledare:	Maria Solevid

Abstract

Runt om i världen visar forskning att kvinnor presterar sämre än män på politiska kunskapstest. Denna uppsats undersöker huruvida stereotyper är en bidragande förklaringsfaktor till det existerande könsgapet i politisk kunskap. Genom en experimentell metod testas teorin stereotypot, vilken innebär att när en individ påminns om negativa stereotyper kopplad till hans sociala identitet försämras prestationen, samt teorin stereotyplyft vilken innebär att den icke-stereotypiserade gruppens prestation förbättras.

För att pröva om stereotypot/lyft påverkar politisk kunskap varieras en informationstext på tre sätt 1) det finns ingen könsskillnad i politisk kunskap, 2) män har högre politisk kunskap och 3) kvinnor har högre politisk kunskap. Därefter besvarar deltagarna politiska kunskapsfrågor.

Sex hypoteser testas, den första att män presterar bättre än kvinnor på politiska kunskapstestet. De övriga hypoteserna varieras utifrån att män och kvinnor förväntas reagera olika på stereotypot/lyft vilket antas påverka resultatet på politiska kunskapstestet olika.

I linje med tidigare studier visar resultaten i uppsatsen att män presterar bättre än kvinnor på det politiska kunskapstestet. Informationstexten har ingen signifikant effekt på politiska kunskapstestet, dvs. texten påverkar inte prestationen, dock signifikant på specifikt ett kunskapsområde: sakkunskap.

Stereotyper figurerar antagligen inte lika mycket i en svensk kontext som i exempelvis en amerikansk där ett av tidigare experiment utförts. En brist i studien är, på grund av det låga antalet deltagare i vissa experimentgrupper, risk för typ två-fel, vilket innebär risk att förkasta en i verkligheten sann hypotes. Viss försiktighet bör därmed iaktas vid slutsatsdragning utifrån resultatet.

Nyckelord: Stereotypot, Stereotyplyft, Könsgap, Politisk Kunskap, Stereotyper,

Innehållsförteckning

Inledning.....	4
Tidigare forskning & Teori.....	7
Tidigare forskning om könsgapet och förklaringar till könsskillnad i politisk kunskap	7
Stereotypot.....	8
Stereotyplyft.....	11
Tidigare experimentella studier om stereotypot/lyft och könsgap i politisk kunskap	13
Syfte och frågeställning, kausal modell och hypoteser	14
Metod.....	16
Experimentell design och operationalisering av stereotypot/lyft.....	16
Operationalisering av politisk kunskap.....	20
Experimentets genomförande	23
Statistisk analysmetod.....	24
Deskriptiv statistik, Randomiseringskontroll och Bortfallsanalys.....	25
Resultat.....	29
Slutsatser	33
Litteraturförteckning.....	36
Bilagor	39
Bilaga 1- Enkäten, stimuli 1	39
Bilaga 2 – Enkäten, första sidan, stimuli 2	43
Bilaga 3 – Enkäten, första sidan, stimuli 3	44

Inledning

“Women know less about politics than men worldwide” (Pollack, 2013)

Könsgapet i politisk kunskap existerar runt om i världen och har gjort det över lång tid (Oscarsson & Holmberg, 2013; Kenski 2006: 5; Frazer & Macdonald 2003; Delli Carpini & Keeter 1996). Även i Sverige, ett av världens mest jämställda länder, presterar kvinnor sämre än män på politiska kunskapstest (Oscarsson & Holmberg, 2013). Detta är paradoxalt eftersom utbildning är en förklaringsfaktor till politisk kunskap (Oscarsson & Holmberg, 2013; Delli Carpini & Keeter, 1996; Kenski, 2006: 7) och kvinnor i Sverige är mer välutbildade än män (SCB 2014) samt gick om männen i valdeltagande redan år 1975 (Oscarsson & Holmberg, 2013: 380). En situation där halva väljarkåren deltar politiskt på mindre informerade grunder än den andra halvan kan potentiellt vara ett demokratiproblem eftersom en grundläggande premiss i ett demokratiskt styre är att medborgare använder just information om politik och policies för att hålla politiker ansvariga och ge mandat (Prior & Lupia, 2008: 169). Väljares kunskaper har därtill reella effekter. En undersökning av Oscarsson (2007:319) mellan åren 1985-2002 visar exempelvis att vi hade haft fler borgerliga regeringar om svenska väljare röstat på helt informerade grunder.

Tidigare forskning har försökt förklara könsskillnaden i politisk kunskap på en mängd olika sätt utan att helt lyckas. Skillnaderna mellan mäns och kvinnors politiska kunskap kan inte förklaras av att män och kvinnor har olika socioekonomisk status (Dow, 2009; Kenski 2006), eller genom brister i operationaliseringen av politisk kunskap (Mondak & Anderson, 2004; Lizotte & Sidman 2009). Studier som testat politisk kunskap med hjälp av bilder på politiska ledare, detta då kvinnor i högre grad än män minns ansikten (Prior, 2014: 50), bidrar till att förklara och stänger till viss del gapet men lyckas inte ta bort det helt. Samma mönster kan urskiljas när kvinnor får mer tid på sig att besvara politiska kunskapsfrågor (Prior & Lupia, 2008). Kvinnor presterar då bättre men fortfarande kvarstår skillnader i resultat mellan män och kvinnor. Politiskt intresse skiljer sig dessutom åt mellan män och kvinnor där män är mer politiskt intresserade, detta påverkar grad av politisk kunskap men Kenski (2006: 174) visar att inte heller den förklaringsfaktorn ensam räcker till för att ta bort könsgapet.

I vissa undersökningar kring politisk socialisering och politisk kunskap försvinner könsskillnaderna i politisk kunskap. Detta när kvinnor tillfrågas om traditionellt ”kvinnliga” områden såsom skolpolitik eller kvinnliga politiska ledare (Dolan, 2011; Verba, Burns &

Schlozman, 2001: 104). Detta verkar dock inte gälla i alla undersökningar då Kenski (2006: 173) kom fram till att män presterade bättre på områden som traditionellt setts som kvinnliga även om skillnaderna var mindre på dessa områden.

Sammanfattningsvis finns det alltså förklaringar till varför det finns skillnader mellan mäns och kvinnors politiska kunskap respektive förklaringar till vad som kan minska könsgapet. Då ingen av de tidigare studierna helt lyckas ge fullständiga förklaringar till skillnaderna respektive till vad som kan stänga könsgapet finns det indikationer på att det är något annat som också påverkar det faktum att män och kvinnor har skilda politiska kunskapsnivåer. Den här uppsatsen för samman socialpsykologi och statsvetenskap för att undersöka ifall stereotyper är en potentiell, bidragande förklaring till varför könsskillnader existerar i politisk kunskap. Eftersom utgångspunkten i denna studie är att stereotyper rimligtvis är en förklaring till varför gapet existerar avser inte studien att söka förklaringsfaktorer som skulle kunna stänga könsgapet, utan snarare en bidragande förklaring till dess existens. Stereotyper om män och kvinnors politiska kunskaper kan illustreras genom följande utdrag från ledarsidan i en av Kanadas största tidningar, *The Globe and Mail*:

” The fact that women are more interested in Kim Kardashian than Stephen Harper is bad for democracy. [...] They [Men] use the common ground of sports and politics to bond with other men. Women are interested in relationships, gossip, health, education and their kids. They [Women] use the common ground of social information and mutual support to bond with other women.” (Wente, 2013)

Citatet illustrerar väl olika stereotyper om mäns och kvinnors intressen där den politiska arenan ses som männens medan kvinnor istället ses som intresserade av kändisar, relationer och hälsofrågor. Nedvärderande stereotyper om kvinnor figurerar i offentliga forum och påverkar potentiellt sett synen på kvinnor som dugliga som kandidater och/eller deltagare i den politiska processen (Kenski, 2006: 6).

Med avstamp i teorin om Stereotype threat (hädanefter stereotypshot) som grundar sig i att när en individ påminns om en negativ stereotyp som relaterar till hans sociala identitet kommer den individen att prestera sämre (Pruysers & Blais, 2014: 342) avser denna uppsats undersöka huruvida stereotyper om mäns och kvinnors politiska intelligens påverkar politisk kunskap olika bland kvinnor och män. Teorin om Stereotype lift (hädanefter stereotyplyft) kommer även att användas som innebär att den icke-stereotypiserade gruppen presterar bättre när de får reda på att den stereotypiserade gruppen vanligtvis presterar sämre (Walton & Cohen,

2003). Genom en experimentell studie kommer jag att bygga vidare på två tidigare experiment (av Mcglone, Aronson & Kobrynowicz, 2006 samt Pruyers & Blais 2014) som genomförts i USA och Kanada, vilka har undersökt hur just stereotypot påverkar grad av politisk kunskap mellan män och kvinnor.

Inom statsvetenskapen antas förklaringarna till politisk kunskap vara samma för män och kvinnor, men kvinnor och män har skilda politiska preferenser och förväntningar på sig på den politiska arenan (Kenski, 2006: 21-24). Män har i de tidigare studierna setts som den normativa jämförelsepunkten för politisk kunskap och mitt bidrag ligger således i att se hur både män och kvinnor påverkas av stereotyper. Utgångspunkten i min studie är därför att både mäns och kvinnors politiska kunskapsnivåer påverkas av stereotyper men att kvinnor oftare upplever stereotypot. För att säkerställa om så är fallet kommer jag att undersöka stereotypotets effekt på politiska kunskapsnivåer både bland män och kvinnor. Om stereotypot tas emot olika bland män och kvinnor kan det vara en förklaring till de nuvarande politiska kunskapsnivåerna där kvinnor har lägre kunskap och där mäns prestation blir högre när de får reda på att de tillhör den icke-stereotypiserade gruppen genom stereotyplyft. De få experimentella studier som genomförts på området har kommit fram till skilda resultat och min studie blir således en vidareutveckling av tidigare forskning. Teorierna kommer att prövas i en svårare kontext än tidigare eftersom könsstereotyper kopplad till politisk intelligens antagligen inte figurerar i lika hög grad i Sverige som exempelvis USA. Sverige har en hög representation av kvinnliga politiker och är ett mer jämställt land än USA på flera plan, vilket skulle kunna innebära att stereotypisering inte är lika vanligt förekommande i en svensk politisk kontext som i en amerikansk.

Uppsatsen kommer inledas med presentation av tidigare forskning och teoretiskt ramverk, syfte, frågeställning, kausal modell och hypoteser samt metod. Vidare följer resultat av studien samt slutsatser som kan dras utifrån resultatet.

Tidigare forskning & Teori

Först kommer jag att redogöra för tidigare forskning om könsgapet och förklaringar till könsskillnad i politisk kunskap för att situera forskningsluckan och den socialpsykologiska förklaringens plats i forskningen. Därefter kommer jag gå igenom uppsatsens teoretiska ramverk och slutligen tidigare experimentella studiernas resultat som jag avser bygga vidare på.

Tidigare forskning om könsgapet och förklaringar till könsskillnad i politisk kunskap

En mängd olika forskningsstudier har försökt förklara varför det existerar könsskillnader gällande politisk kunskap, utan att kunna klarlägga fenomenet helt. Könsskillnaden kvarstår trots det faktum att kvinnor fått ökade socioekonomiska resurser (Pruysers & Blais, 2014: 342; Kenski 2006) och tragiskt nog verkar könsskillnaden till och med öka i vissa fall. Vid kontroll för exempelvis utbildning får män större avkastning av att skaffa sig en utbildning än kvinnor, mäns politiska kunskap ökar alltså mer än för kvinnor (Dow, 2009: 117). En del forskare ger sin förklaring i att det handlar om att kvinnor har lägre intresse för politik (Bennet & Bennet, 1989: 106; Kenski, 2006: 174). Kenski (2006) visar dock i sin avhandling att könsskillnader kvarstår även när hänsyn tas till politiskt intresse. Andra studier ger sin förklaring i att kvinnor traditionellt sett exkluderats från politiken som setts som ”mans game” (Verba, Burns & Schlozman, 2001).

Den vetenskapliga diskussionen inbegriper också att könsskillnader beror på politisk socialisering och att kvinnor är mer kunniga i frågor som direkt berör deras liv och intressen, exempelvis lokal politik eller kvinnliga politiska kandidater (Dolan, 2011: 99; Verba, Burns & Schlozman 2001: 104). Även abortlagstiftning och skolpolitik är områden kvinnor verkar kunna mer om (Kenski & Jamieson 2000 in Dolan, 2011: 105) och i vissa fall stängs könsgapet helt. Att forskare har en snäv förståelse av just kunskap och inte anpassar testen efter könsrelevanta frågor skapar enligt Dolan (2011) snedvridning i politiska kunskapsnivåer. Som tidigare nämnts verkar detta dock inte gälla i alla undersökningar då Kenski (2006: 173) kom fram till att män presterade bättre på områden som traditionellt setts som kvinnliga även om gapet var mindre på dessa områden.

Det finns även psykologiska förklaringar till varför skillnader i politisk kunskap uppstår. Prior & Lupia (2008) tittar på motivationsaspekter vid politiska kunskapstester, i form av tid och

pengar, som påverkar ”motivationen” till att minnas saker där kvinnor och män använder minnet på olika sätt. Att besvara ett politiskt kunskapstest gjorde att könsskillnaden minskade eftersom kvinnor fick möjlighet att använda sitt proceduriella minne, som innebär minne av processer och var man hittar information (Prior & Lupia, 2008: 171- 176). I en ytterligare studie av Prior (2014) undersöks hur bilder av politiska ledare påverkar kunskap, detta då det finns teorier om att kvinnor i högre grad minns ansikten. Kvinnor presterade bättre på politiska kunskapstest där visuella element var med (Prior, 2014: 50). Könsgapet stängdes dock inte helt i någon av studierna.

Utöver de psykologiska förklaringarna ovan finns det en underkategori av studier som fokuserar på socialpsykologiska aspekter. Dessa studier lyfter bland annat fram att det kanske snarare handlar om hur begreppet politisk kunskap har mätts i tidigare studier och att de valda operationaliseringarna av politisk kunskap har såväl reliabilitets- som validitetsproblem. Mondak och Anderson (2004: 492) lyfter i sin studie fram att män gissar i högre grad än kvinnor när det finns ”jag vet inte”-alternativ, som kvinnorna hellre kryssar i. De påstår därför att upp till 50 procent av könsskillnaden är chimär och att denna skillnad helt enkelt beror på att män och kvinnor tar sig an frågor på olika sätt (Mondak & Anderson, 2004: 511). Även Lizotte och Sidman (2009: 127) resonerar på liknande vis att män är mer risktagande än kvinnor och därför gissar i högre grad. Studierna ovan lyckas minska kunskapsgapet i viss grad.

Utöver studierna refererade ovan är socialpsykologiska förklaringar märkbart frånvarande i tidigare statsvetenskapliga forskningen om politisk kunskap. Resultaten ovan indikerar på att det är något mer än demografiska faktorer som förklarar utfallet på politiska kunskapstest (McGlone et al. 2006: 393) och de övriga förklaringarna visar en komplex bild av många faktorer som kan tänkas påverka resultatet, men som inte helt lyckas klarlägga skillnaden i mäns och kvinnors politiska kunskap. En ytterligare underutvecklad, bidragande förklaringsfaktor är just stereotypers påverkan på män och kvinnors prestation på politiska kunskapstest.

Stereotypot

Teorin om stereotypot lanserades av socialpsykologen Claude M Steele och hans kollegor (Aronson, Lustina, Good, Keough, Steele & Brown, 1999; Spencer, Steele & Quinn 1999; Steele 1997; Steele & Aronson 1995) och innebär att personer presterar sämre genom att de

känner obehag inför att bli bedömd eller behandlas på basis av en negativ stereotyp som kan kopplas till en grupp man tillhör (Steele, 1997: 614). Steele definierar stereotypot på följande sätt:

”The event of a negative stereotype about a group to which one belongs becoming self-relevant, usually as a plausible interpretation for something one is doing, for an experience one is having, or for a situation one is in, that has relevance to one’s self-definition.” (Steele, 1997: 616)

McGlone et al. (2006: 393) förklarar teorins essens genom att uttrycka att stereotypotet handlar om ”den extra kognitiva bördan som skapas när oron över att andra har låga förväntningar på en kan komma att bekräftas”. Stereotypot är kontextuellt bundet och en oro uppstår hos individen att man ska bedömas av, behandlas utifrån eller att man själv ska uppfylla de negativa stereotyperna om den grupp man tillhör (Spencer, Steele & Quinn 1999: 6). Varje individ har åtminstone en social identitet som kan vara mål för en negativ stereotyp i någon situation, vilket kan göra vem som helst potentiellt sårbar för stereotypotet (Spencer, Logel & Davies, 2016: 417). Vidare uttrycks att stereotypotet kan, men inte nödvändigtvis, aktiveras genom att man refererar till den stigmatiserade gruppen på något sätt och att effekten då kan förstärkas. Studier har även visat att grupper inte historiskt sett måste ha varit stigmatiserade utan eftersom stereotypotet är kontextberoende kan en stereotyp framkallas för vilken grupp som helst (Aronson et al. 1999: 44).

Det finns en hel del litteratur som bekräftar stereotypotets existens. I en experimentell studie presterade afroamerikanska studenter sämre än vita studenter, och sämre än afroamerikanerna i kontrollgruppen, när ett test framställdes som ett intellektuellt test. När testet däremot framställdes som problemlösande presterade de afroamerikanska studenterna lika bra som de vita studenterna. Stereotypotet uppstod alltså genom att frammana en stereotyp om afroamerikaner som intellektuellt svagare i jämförelse med vita (Steele & Aronson, 1995).

Andra studier visar på att stereotypotet kan kopplas till ålder, där deltagarnas prestation påverkades negativt av stereotyper gällande ålder och senilitet. När deltagarna utsattes för en positiv stereotyp om att äldre människor är visa presterade de däremot bättre (Levy 1996 in Aronson et al. 1999: 31). Vidare har Croizet och Claire (1998 in Aronson et al. 1999: 31) testat skolförmågan hos deltagare med låg socioekonomisk status och resultatet visade att deltagarna presterade sämre när de utsattes för stereotyper om just deras socioekonomiska status.

En ytterligare undersökning testade stereotypotet i relation till kvinnors matematikkunskaper där stereotypotet handlar om att kvinnor brukar anses vara sämre på matematik än män. När deltagarna informerades om att matematiktestet tidigare hade skapat könsskillnader presterade kvinnor sämre i jämförelse med män, men när det uttrycktes att testet inte hade visat könsskillnader presterade kvinnor lika som männen (Spencer, Steele & Quinn, 1999: 12).

Det förefaller också enligt tidigare studier som att de undersökningsdeltagare som verkligen identifierar sig med ett område, påverkas ännu mer av stereotypotet då det blir ännu mer hotande mot ens identitet. Man måste antingen bry sig om ens förmåga på området eller bry sig om de sociala konsekvenserna det får av att ses som att man inte är kompetent på området för att stereotypotet ska fungera (Aronson et al. 1999: 35). Nämnvärt är att testet måste vara svårt för att stereotypotet ska uppstå, annars kommer stereotypotet att motverkas och deltagare kan till och med komma att prestera bättre under stereotypotet på lätta test (Spencer et al. 1999: 7; Spencer et al. 2016: 420).

Individer som upplever stereotypotet motiveras till att inte bekräfta den negativa stereotypen som handlar om deras sociala identitet. Detta innebär att individerna blir pressade till att lyckas på testet, vilket den icke stereotypiserade gruppen inte upplever. Denna press kan sänka prestationen i en testsituation (Spencer et al. 2016: 420). Pressen gör att arbetsminnet påverkas på så sätt att individerna i stereotypot-situationen får svårt att kontrollera uppmärksamheten och att hantera information. Andra faktorer som indirekt påverkar arbetsminnet är att individer blir överdrivet självmedvetna på sitt beteende och letar efter tecken på att de kommer att misslyckas. Känslor om självtvivel och negativa förväntningar påverkar också förmågan att fokusera på ett test (Spencer et al. 2016: 421). Därtill talas det i studierna om att stereotypernas påverkan kan variera från individ till individ beroende på hur medveten man är om det stigma som finns (Aronson et al. 1999: 31). Aronson et al. (1999: 31) förklarar dock att den så kallade stigma-medvetenheten inte nödvändigtvis behöver spela roll eftersom att stereotypotet har sin grund i ett motiv som är gemensamt för alla människor; att behålla en positiv självbild av kompetens och projicera denna positiva bild av sig själv till andra för att säkra viktiga ”outcomes”.

Konsekvenserna av stereotypotet blir att den stereotypiserade gruppen avidentifierar sig med de stereotypiserade områdena, exempelvis skolan i fallet med de afroamerikanska studenterna. Detta för att skydda sig mot det hot som stereotyper innebär mot en själv och

man tappar intresset, motivationen och även prestationen i det område som stereotypen handlar om (Steele 1992 in Steele & Aronson 1995: 797). De som utsatts för ett stereotypotest rapporterar också att de fått ett minskat intresse för det området som testet behandlar (Spencer et al. 2016: 426). Stereotypotest kan även underminera känslan av samhörighet inom ett visst område och också påverka motivationen att befinna sig i en miljö där stereotyper förekommer (Spencer et al. 2016: 424). I fallet med kvinnors politiska kunskap kan det få implikationer för att kvinnor undviker politikområdet på olika sätt på grund av den känsla av obehag som uppstår varje gång man stereotypiseras på basis av sitt kön.

Eftersom stereotypotest visat sig påverka prestationen inom vitt skilda områden såsom golf, äldres minnen, matematikkunskaper hos kvinnor etcetera finns det anledning att tro att även kvinnors och mäns politiska kunskap kan påverkas av stereotypotest. McGlone et al. (2006: 393) uttrycker att paralleller kan dras mellan kvinnors prestation på matematiktest och deras prestation på politiska kunskapstest då båda områden inbegriper stereotyper om kvinnors förmåga och där testen tidigare har visat könsskillnader.

Stereotyplyft

Negativa stereotyper kan också skapa skillnader i resultat genom att förbättra prestationen för de som inte utsätts för negativa stereotyper. Denna effekt kallas stereotyplyft och innebär att den icke-stereotypiserade gruppen presterar bättre när de blir medvetna om de negativa stereotyperna om den stereotypiserade gruppen (Walton & Cohen, 2003).

Walton och Cohens (2003) teori baseras på en metaanalys av 43 tidigare studier kring stereotypotest. I kärnan av teorin finns antaganden om att den extra uppmuntran den icke-stereotypiserade gruppen får uppstår genom en social jämförelse med den stereotypiserade gruppen vilket lindrar oro, ångest och självtvekl i en testsituation och ökar motivation och självförtroende vilket i sin tur ökar prestationen (Walton & Cohen, 2003: 456). Den bevisning som finns för vilka mekanismer som påverkar stereotyplyftet undersöker Chalabaev, Stone, Sarrazin och Croizet (2008) i sin studie om hur stereotyplyft fungerar vid könsstereotyper om motorsport där deltagarna ombeds utföra en balansuppgift med ett motorfordon. De använder stereotyper om både män och kvinnor för att undersöka resultatet och kommer fram till att män upplevde ett stereotyplyft när de utsattes för en negativ stereotyp om kvinnor. Männen engagemang för uppgiften ökade samt så upplevde de ökade nivåer av självförtroende (Chalabaev et al. 2008: 24). Kvinnor upplevde dock inget stereotyplyft och forskarna

spekulerar kring ifall stereotypen inte var tillräckligt trovärdig i ett så pass mansdominerat område som motorsport (Chalabaev et al. 2008: 24).

Andra exempel på studier som undersökt stereotyplyft har visat att när män informerats om att kvinnor vanligtvis presterar sämre på matematiktest ökar deras prestation (Davies, 2002 in Spencer et al. 2016: 422). I relation till könsskillnader i politisk kunskap har Pruyers & Blais (2014) kommit fram till att mäns politiska självförtroende ökade när de informerades om att kvinnors vanligtvis brukar prestera sämre på politiska kunskapstest. Mäns faktiska resultat förbättrades dock inte.

Walton & Cohen (2003: 456) uttrycker att endast när negativa stereotyper explicit uttrycktes vara irrelevanta försvann effekten av stereotyplyft. De förklarar vidare hur traditionellt icke-stereotypiserade grupper såsom vita, män och välbärgade människor kopplar intellektuella tester till stereotyper automatiskt och ser sig själva som "bättre". Först när man explicit uttryckte för män att exempelvis ett matematiktest inte har lett till några könsskillnader försvinner effekten av stereotyplyft. Effekten uppstår därmed inte genom en positiv stereotyp om den egna gruppen utan av en negativ stereotyp om en annan grupp (Walton & Cohen, 2003: 464).

I linje med stereotypotlitteraturen krävs det att testet är svårt eftersom att effekten då blir starkare av stereotyplyftet. När individer upplever frustration i en svår testsituation kan stereotyplyftet göra att individen håller kvar motivation och självförtroende och på så sätt ökar prestationen (Walton & Cohen, 2003: 456). De som identifierar sig och bryr sig om att prestera bra på det området som testet utförs på drar också störst fördel av stereotyplyftet (Walton & Cohen, 2003: 461-462). Walton och Cohen (2003: 457) framhåller vidare att vissa individer är mer benägna att uppleva stereotyplyftet än andra, exempelvis de som värdesätter en viss prestation som grund för självkänsla samt personer som är fördomsfulla. Icke-stereotypiserade grupper kan känna att ett eventuellt misslyckande på ett test inte kommer påverka en känsla av låg status hos dem. Denna vetskap kan göra att de kan bibehålla en hög prestation under testets genomförande (Walton & Cohen, 2003: 457).

Om negativa stereotyper finns inbäddat i olika grupper kan det påverka till en stereotyplyft-effekt i exempelvis testsituationer. I en kontext kring könsskillnader i politisk kunskap kan stereotyplyft därmed göra att exempelvis könsgapet är ännu större än vad man tidigare trott, på grund av en lyfteffekt, och att män drar fördel av det i sina testresultat.

Tidigare experimentella studier om stereotypot/lyft och könsgap i politisk kunskap

Startpunkten för studier stereotypot i relation till politisk kunskap är ett experiment om intervjuareffekter av Davis och Silver (2003). De kommer fram till att afroamerikaner presterar sämre på politiska kunskapstest när de intervjuas av en vit person på grund av stereotypot.

McGlone et al. (2006) tar resultatet av studien vidare för att undersöka könsskillnader i politisk kunskap och genomför ett experiment där deltagare intervjuades över telefon om frågor kopplade till politisk kunskap, av manliga och kvinnliga intervjuare. I den grupp där respondenterna informerades om könsskillnader i det politiska kunskapstestet presterade kvinnorna sämre än män. Även om män presterade bättre än kvinnor i kontrollgruppen presterade kvinnor alltså ännu sämre när det blev informerade om att kvinnor generellt hade lägre kunskap än män samt blev intervjuad av en man (McGlone et al. 2006: 392). Studien gjordes i USA och har inte replikerats. Urvalet baserades på ett stratifierat urval av universitetsstudenter och de frågor som användes var kunskapsfrågor som används i den amerikanska valundersökningen (National Election Study, NES).

Pruysers & Blais (2014: 341) undersökte också könsskillnader i politisk kunskap med teorin stereotypot, men genomförde det online för att få bort intervjuareffekter. Deras experiment gjordes på psykologistudenter i Kanada. I undersökningen påverkade inte stereotypot den politiska kunskapsnivån hos kvinnor i jämförelse med kontrollgruppen utan män fick lika mycket högre resultat i både experimentgrupp och kontrollgrupp.

Pruysers & Blais (2014) undersökte också i studien hur politiskt självförtroende påverkas av stereotypot och fann att det ökade hos män när de insåg att de tillhörde den gruppen som vanligtvis presterade bra. Forskarna kom därmed fram till att ett stereotyplyft även kan ske för den icke-stereotypiserade gruppens politiska självförtroende. Män verkar därför övervärdera sitt politiska självförtroende. Själva prestationen på kunskapstestet förbättrades nämligen inte för männen (Pruysers & Blais 2014: 346). Orsaken till de skilda resultaten i jämförelse med McGlone et als. (2006) undersökning menar Pruyers & Blais (2014) handlar om frånvaron av en fysisk person som intervjuar och också att undersökningen genomfördes i Kanada. De spekulerar kring att stereotyper antagligen inte är lika starka i Kanada som i USA, med andra ord spelar kontexten roll som jag tidigare varit inne på.

Syfte och frågeställning, kausal modell och hypoteser

Syftet med uppsatsen är att undersöka om stereotypot påverkar politisk kunskapsnivå olika bland män och kvinnor. Som den tidigare litteraturen visat är skillnaderna mellan mäns och kvinnors politiska kunskap en produkt av en komplex uppsättning av politiska, sociala och psykologiska faktorer (Kenski, 2006: 8). Utgångspunkten är att stereotyper rimligtvis är en potentiell, bidragande förklaring till könsgapets existens.

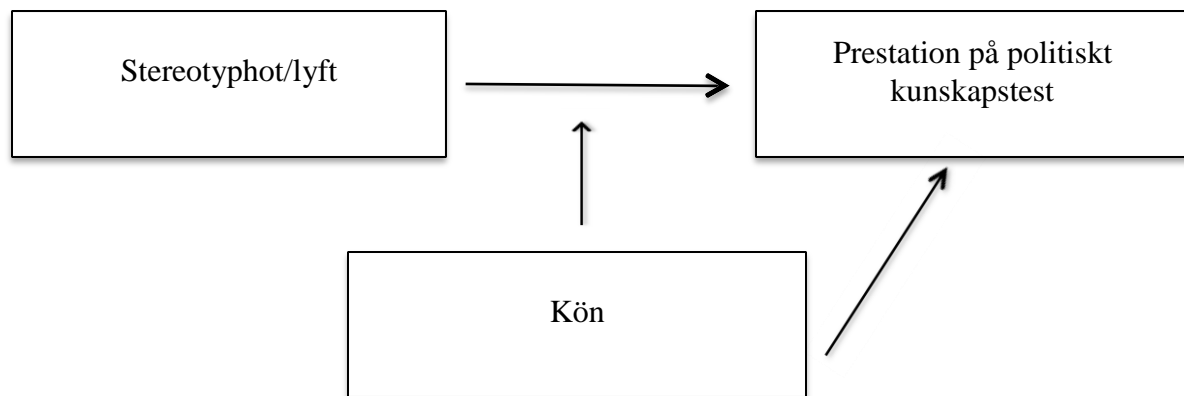
Stereotypot har tidigare visat sig påverka prestationen hos olika stereotypiserade grupper inom vitt skilda områden och därmed finns det anledning att tro att även kvinnors och mäns politiska kunskapsresultat påverkas. Givet att könsskillnaderna inte tidigare har kunnat förklaras helt och givet att de två experimentella studierna som redogjorts för har kommit fram till olika slutsatser finns det anledning att ytterligare pröva om och hur stereotypot påverkar politisk kunskap bland män och kvinnor. Jag mäter politisk kunskap bland män och kvinnor och jämföra hur de påverkas av stereotypot respektive om det leder till stereotyplyft för den icke-stereotypiserade gruppen. Min studie bidrar därmed kumulativt till den komplexa förståelsen kring könsskillnader i politisk kunskap och kan bidra med nya insikter om teorierna.

Jag lyfter också in en helt ny aspekt i min studie som inte tidigare undersökts, nämligen hur kvinnors och mäns prestation påverkas av en påhittad stereotyp om att kvinnor vanligtvis presterar bättre på politiska kunskapstest. Mäns politiska kunskapsnivåer ses ofta som den normativa jämförelsepunkt av vilken kvinnors kunskapsnivå jämförs mot. Jag undersöker dock både mäns och kvinnors politiska kunskapsnivåer under stereotypot och antagandet är att kvinnor oftare upplever stereotypot.

Därutöver figurerar stereotyper antagligen inte lika mycket i en svensk kontext som i exempelvis en amerikansk. Att min studie prövar stereotypotet i en ny svårare kontext såsom Sverige innebär att teorierna stereotypot/lyft utsätts för ett ännu svårare test.

Den övergripande frågeställningen som kommer styra denna uppsats är således om stereotypot påverkar politisk kunskap på olika sätt bland män och kvinnor?

Figur 1: Teoretisk modell

Den oberoende variabeln är stereotypot/lyft som vi utifrån tidigare forskning vet påverkar prestation på en rad olika områden. Givet resultaten från tidigare studier på området är antagandet att även prestationen på politiskt kunskapstest kommer att påverkas. Utifrån det kön man har kommer individen att känna igen sig i stimuli och därmed reagera positivt eller negativt på stereotypot/lyft vilket i sin tur antas påverka hur individen presterar på det politiska kunskapstestet. Deltagarens kön ses därmed som en interaktionsvariabel eftersom män och kvinnor förväntas reagera olika på stereotypot/lyft vilket då antas påverka män och kvinnors politiska kunskap olika. Pilen från kön till prestation på politiskt kunskapstest har bakgrund i att vi utifrån tidigare forskning vet att kön påverkar prestation på politiskt kunskapstest. Utifrån de tidigare redogjorda teorierna och forskningsresultaten prövas i uppsatsen hypoteser som både handlar om den direkta effekten av kön på politisk kunskap, den direkta effekten av stereotypot/lyft på politisk kunskap samt hur interaktionseffekten av kön och stereotypot/lyft påverkar politisk kunskap olika bland män och kvinnor. Hypoteserna är som följer:

Hypoteser

H1: *Män presterar bättre på politiska kunskapstest än kvinnor*

H2: *Stereotypot leder till lägre politisk kunskap hos både män och kvinnor*

H3a: *Kvinnor som informeras om att män presterar bättre (stereotypot) har lägre politisk kunskap än kvinnor som fått avaktiverad information*

H3b: *Män som informeras om att män presterar bättre (stereotyplyft) har högre politisk kunskap än män som får avaktiverad information*

H4a: *Kvinnor som informeras om att kvinnor presterar bättre (stereotyplyft) har högre politisk kunskap än kvinnor som får avaktiverad information*

H4b: *Män som informeras om att kvinnor presterar bättre (stereotypot) har lägre politisk kunskap än män som får avaktiverad information*

Metod

För att undersöka om stereotyper påverkar politisk kunskap olika mellan män och kvinnor använder jag en experimentell metod i denna studie. Genom detta metodval kan de kausala mekanismerna från teorin om stereotypot prövas såsom att arbetsminnet påverkas, självmedvetenhet, känslor om tvivel och negativa förväntningar som påverkar förmågan att fokusera och därmed prestera på ett test (Spencer et al. 2016: 421). Från teorin om stereotyplyft handlar de kausala mekanismerna snarare om att den sociala jämförelsen med den stereotypiserade gruppen lindrar oro, ångest och självtvivel i en testsituation och ökar motivation och självförtroende vilket i sin tur ökar prestationen (Walton & Cohen, 2003: 456). Genom att inducera stereotyper från verkligheten, precis som tidigare studier (exempelvis Pruyers & Blais, 2014 & McGlone et al., 2006) kan jag undersöka de undermedvetna reaktionerna på stereotyper, vilket inte går att undersöka på något annat sätt än genom experiment.

Den experimentella metoden gör vidare att jag kan titta på den specifika effekten av stereotypot/lyft och interaktionseffekten av kön på beroende variabeln ”prestation på politiskt kunskapstest”. Jag skapar variation i mina förklaringsfaktorer medan andra förklaringsfaktorer hålls konstanta, och kan kontrolleras för. Detta genom en slumpmässig tilldelningsprocess av experimentdeltagarna (Esaiasson, Giljam, Oscarsson & Wägnerud, 2012: 331).

Användandet av en experimentell metod kan dock kritiseras på grund av att situationen är konstlad och svår att dra paralleller till verkligheten ifrån. Vidare används grupper som är lätta att rekrytera och detta sker på bekostnad av representativitet vilket begränsar den externa validiteten (Esaiasson et al., 2012: 341). En invändning mot detta är dock att jag undersöker socialpsykologiska mekanismer som får antas vara generella för alla människor (Esaiasson et al., 2012: 341).

Experimentell design och operationalisering av stereotypot/lyft

Jag har använt mig av en design som är 1 x 3 (ej könsskillnad/män presterar bättre/kvinnor presterar bättre). Det jag har undersökt är ifall personer identifierar sig i stereotypot/lyft

utifrån deras kön (interaktionseffekt) och huruvida detta påverkat politiska kunskapsnivåer¹. Den experimentella behandlingen utgjordes av en inledande text, utformad som en informationstext om det politiska kunskapsläget hos män och kvinnor i Sverige². Efter att ha läst texten besvarade experimentdeltagarna politiska kunskapsfrågor.

Texten varierades på tre olika sätt; att tidigare mätningar av politisk kunskap inte uppvisat någon könsskillnad, att män presterar bättre än kvinnor på politiska kunskapstest samt en tredje variant där det står att kvinnor presterar bättre än män på politiska kunskapstest. Dessa olika stimuli är operationaliseringar av de teoretiska begreppen stereotyp/lyft. Stereotyplyftet operationaliserades i Pruyers & Blais (2014) undersökning genom att mäta självförtroende men jag har istället mätt det faktiska resultatet på det politiska kunskapstestet eftersom det är specifikt prestationen som teorin om stereotyplyft uttrycker ska förbättras för den icke stereotypiserade gruppen (Walton & Cohen, 2003).

Den första behandlingen (Stimuli 1) presenterade att tidigare mätningar av politisk kunskap inte har uppvisat någon könsskillnad. Detta innebär att stereotypet avaktiverats. Då vi utifrån tidigare forskning om stereotyplyft vet att deltagarnas resultat påverkas om stereotypen inte är helt avaktiverad, där män vet att de tillhör den gruppen som vanligtvis presterar bättre, har tidigare studier visat att det krävs ett explicit uttryck för att testet inte ska resultera i några könsskillnader (Walton & Cohen, 2003: 464). Annars hade könsskillnader uppkommit trots att texten inte refererar till någon stereotyp. Den första gruppen var således ingen renodlad kontrollgrupp eftersom den också antas påverkas av stimuli, utan samtliga grupper i experimentet utgjorde experimentgrupper. Jag har dock använt experimentgrupp 1 som den grupp jag jämfört övriga grupper resultat mot eftersom stereotypet i denna grupp är avaktiverat.

Stimuli 1

Undersökningen handlar om politisk kunskap och detta är därför ett politiskt kunskapstest. Forskning från både Sverige och andra länder visar att det inte finns några skillnader i politisk kunskap mellan kvinnor och män. Sedan den svenska Valundersökningen började mäta politisk kunskap 1985 har kvinnor och män vid varje undersökning presterat lika bra på kunskapstest om politik

¹ Designen är 1 x 3, men eftersom kön utgörs av man eller kvinna och ens egna kön interagerar med stimuli blir det faktiska antalet experimentgrupper 2 x 3, alltså 6 st.

² Se Bilaga 1, 2 och 3

Den andra varianten av den inledande texten (Stimuli 2) förklarade att män presterar bättre på politiska kunskapstest och refererade till att män historiskt varit inkluderade inom politiken. Detta är vad som utgör den ”traditionella stereotypen”. Hypoteserna som relaterar till detta (H3a och H3b) är då att när män informerats om att de presterar bättre har prestationen ökat på grund av stereotyplyft, eftersom att den icke-stereotypiserade gruppen (män i detta fall) presterar bättre när de blir medvetna om de negativa stereotyperna om den stereotypiserade gruppen (Walton & Cohen, 2003).

Vidare är antagandet att Stimuli 2 kommer att försämra kvinnors prestation på grund av stereotypot, i jämförelse med experimentgrupp 1 där stereotypot är avaktiverat. Detta då personer presterar sämre genom att de känner obehag inför att bli bedömd eller behandlas på basis av en negativ stereotyp som kan kopplas till en grupp man tillhör (Steele, 1997: 614), i detta fall negativa stereotyper om kvinnors prestation.

Stimuli 2

Undersökningen handlar om politisk kunskap och detta är därför ett politiskt kunskapstest. Forskning från både Sverige och andra länder visar att män presterar bättre på politiska kunskapstest än kvinnor. Det beror på att fler män än kvinnor är aktiva inom politiken och att män alltid har fått rösta i politiska val, till skillnad från kvinnor som fick rösträtt mycket senare. Sedan den svenska Valundersökningen började mäta politisk kunskap 1985 har män vid varje undersökning presterat mycket bättre än kvinnor på kunskapstest om politik

Den tredje varianten (Stimuli 3) är en helt ny aspekt jag fört in i min studie, en påhittad stereotyp om att kvinnor vanligtvis presterar bättre på politiska kunskapstest. Hur kvinnor och män påverkas av en stereotyp om kvinnor som mer politiskt kunniga har inte tidigare undersökts. Jag undersökte ifall stereotypen ledde till ett eventuellt lyft hos kvinnor samt ifall den påverkade mäns prestation negativt. För att göra stereotypen trovärdig refererade jag till att kvinnor är mer högutbildade, alltså till en stereotyp om att kvinnor är duktigare i skolan samt att kvinnor i högre grad röstar. Grupperna som stereotyperna behandlar behöver utifrån tidigare forskning, inte historiskt sett ha varit stigmatiserade. Eftersom stereotypotet är kontextberoende kan en stereotyp framkallas för vilken grupp som helst (Aronson et al. 1999: 44). Därmed borde den påhittade stereotypen om att kvinnor vanligtvis presterar bättre på politiska kunskapstest påverkat resultatet. Det skapar dessutom trovärdighet då det faktiskt stämmer att kvinnor är mer högutbildade samt röstar i högre grad än män. Hypoteserna som relaterar till detta (H4a och H4b) är då att när kvinnor informerats om att de presterar bättre

har deras prestation ökat på grund av stereotyplyft och mäns prestation försämrats på grund av stereotypot, i jämförelse med experimentgrupp 1 där stereotypot är avaktiverat.

Stimuli 3

Undersökningen handlar om politisk kunskap och detta är därför ett politiskt kunskapstest. Forskning från både Sverige och andra länder visar att kvinnor presterar bättre på politiska kunskapstest än män. Det beror på att kvinnor är mer högutbildade än män och att kvinnor röstar i högre grad än män i politiska val. Sedan den svenska Valundersökningen började mäta politisk kunskap 1985 har kvinnor vid varje undersökning presterat mycket bättre än män på kunskapstest om politik.

Jag mätte deltagarnas resultat på det politiska kunskapstestet efter att de utsatts för behandlingen bestående av den informationstexten. Experimentet är därför konstruerat som en endast-efterdesign (Esaiasson et al., 2012: 332). Hade jag haft en design där jag mätt deltagarna vid flera tillfällen hade jag kunnat riskera att påverka svaren i någon riktning (Esaiasson et al., 2012: 332). Att jag mäter deltagarna vid ett tillfälle gör dock att jag inte vet om eventuella skillnader mellan grupperna funnits från början, eller om det är min behandling som orsakat skillnaderna, vilket är det jag avser undersöka. Genom att slumpmässigt tilldela experimentdeltagare till de olika experimentgrupperna har jag dock undvikit att systematiska skillnader skulle ha funnits från början (Esaiasson et al., 2012: 331-332).

Jag kan dessutom kontrollera eventuella skillnader mellan grupperna genom en så kallad randomiseringskontroll (Esaiasson, et al. 2012: 336). För att kunna genomföra en randomiseringskontroll efter experimentets genomförande tillfrågades deltagare om de bakgrundsfaktorer som vi utifrån tidigare forskning vet påverkar politiska kunskapsskillnader: kön, utbildningsnivå, ålder samt politiskt intresse (Holmberg 2009 in Oscarsson & Holmberg, 2013: 289), se mer om detta under avsnitt ”deskriptiv statistik, randomiseringskontroll & bortfallsanalys”. För att inte riskera att behandlingen påverkat hur deltagarna subjektivt bedömt sitt politiska intresse tillfrågas de om detta innan de utsatts för behandlingen. Deltagarna tillfrågas om deras biologiska kön direkt efter de utsatts för stimuli för att bli ”gender primed” och därmed påminna om sitt kön i relation till stereotypen de precis läst om. Ålder och utbildningsnivå tillfrågades deltagarna om efter de politiska kunskapsfrågorna, dessa faktorer ska inte påverkas av behandlingen. För att kontrollera huruvida deltagarna uppfattat stimuli utgjorde en av frågorna stimulikontroll³. Stimulikontroll genomförs för att

³ Stimulikontroll utgjordes av frågan: Uppfattade du hur prestationen för män och kvinnor brukar se ut på politiska kunskapstest? Med svarsalternativ: Män presterar bättre, kvinnor presterar bättre samt alternativet män och kvinnor presterar lika bra.

kontrollera så att deltagarna uppfattat informationstexten, alltså behandlingen (Esaiasson, et al. 2012: 337). Det är mer troligt att den inledande informationstexten får effekt på beroende variabeln ”prestation på politiskt kunskapstest” om personer läst och uppfattat dess innehåll. Huvudfokus är att analysera de som uppfattat stimuli eftersom det är dessa som antas ha blivit stereotypotade eller upplevt en lyft-effekt.

Operationalisering av politisk kunskap

Politisk kunskap är den beroende variabeln i denna studie och därmed det som antas ha blivit påverkat av stereotypot/lyft. Politisk kunskap som begrepp är; ”... svårt att definiera men ännu svårare att mäta” enligt Oscarsson och Holmberg (2013: 284). Jag gör därför inte anspråk på att mina frågor som jag operationaliserat begreppet genom har utgjort ett helt objektivi mått. Jag har dock tagit många aspekter i beaktning för att få en bra baslinje i experimentgrupp 1 där stereotypot avaktiverats, något som negligerats av tidigare forskningen kring könsskillnader i politisk kunskap.

Aspekter jag har tagit hänsyn till är exempelvis att kvinnor i högre grad kryssar i ”jag vet inte”-alternativet när de är osäkra medan män gissar i högre grad (Mondak & Anderson, 2004: 492). För att undvika snedvridning på grund av mäns och kvinnors skilda riskbenägenhet valde jag att ta bort ”jag vet inte”-alternativet och samtliga deltagare uppmanades därför att gissa på de politiska kunskapsfrågorna.

Utifrån tidigare forskning vet vi dessutom att kunskapstestet måste vara relativt svårt för att stereotypotet ska fungera (Spencer et al. 1999: 7; Spencer, Logel & Davies, 2016: 420). Hur svårt ett test måste vara för att stereotypotet ska fungera framgår inte helt från teorin, utan i en årsöversikt av litteraturen kring teorin om stereotypot framgår: ”In reality, stereotype-threat effects are most likely to be found on tasks that are pushing the upper limit of the targets’ ability.” (Spencer, Logel & Davies, 2016: 420).

Frågorna valdes därmed utifrån resultat på tidigare Valundersökningar och/eller utifrån tematiska områden som vi utifrån tidigare studier vet att svenska befolkningen kan mindre om (ex. EU-frågor). Graden av svårighet bedöms därför på något sätt subjektivt eftersom det inte finns några kvantitativa gränser i den tidigare forskningen.

Deltagarna tillfrågades om personkunskap⁴ (kännedom om politiker), sakkunskap⁵ (kunskaper om faktiska policies) samt systemkunskap⁶ (kunskaper om det politiska systemet) för att fånga upp ”betydelsefull variation i politisk medvetenhet” som Oscarsson & Holmberg (2013: 285) uttrycker det.

Gällande frågorna kring personkunskap valde jag att omarbete Valundersökningens frågor från 2014 och tillfråga deltagarna om riksdagsledamöter. Vissa av de personer Valundersökningen 2014⁷ använde för att undersöka personkunskaper har fått nya uppdrag sedan 2014 som ministerposter eller partiledarpost vilket gör de mer välkända hos svenska allmänheten.

Jag valde riksdagsledamöter som inte har samma mediala uppmärksamhet som exempelvis partiledare men däremot har eller har haft uppdrag såsom partisekreterare, förste vice talman, ministerpost etcetera för att deltagarna skulle ha större chans att känna igen namnen. I Valundersökningen (Oscarsson & Holmberg, 2013) kan vi se att väljarnas kunskaper om några av de främsta partiföreträdarna är dåliga. Frågorna om riksdagsledamöterna kan därmed motiveras till att vara svåra för respondenterna och antagandet är därför att stereotypotet fungerat.

Könsfördelningen i Valundersökningens personfrågor från år 2014 var inte jämn och detta har jag också tagit i beaktning genom att se till att hälften av riksdagsledamöterna var kvinnor och hälften män i mina frågor om personkunskap. Enligt Dolan (2011: 99) kan kvinnor nämligen mer, eller lika mycket som män, om kvinnliga politiska kandidater.

Frågorna har jag som sagt delvis återanvänt från Valundersökningens tidigare frågor och anpassat för att få med olika policyområden. Utifrån tidigare forskning vet vi att män och kvinnor kan olika mycket om olika typer av frågor (Dolan, 2011; Verba, Burns & Schlozman 2001; Kenski, 2006). Det råder oenighet inom forskningen exakt vilka områden som ses som kvinnliga respektive manliga men de frågor som rör ansvar inom hemmet, kvinnans egen kropp, utbildningsfrågor och barn uttrycker Kenski (2006: 144) att kvinnor generellt sett

⁴ Se fråga 10 i Bilaga 1

⁵ Se fråga 4, 8 och 9 i Bilaga 1

⁶ Se fråga 5,6 och 7 i Bilaga 1

⁷ De personer Valundersökningen 2014 använde var: Anders Borg, Eskil Erlandsson, Birgitta Ohlsson, Magdalena Andersson, Ebba Busch, Björn Söder, Rossana Dinamarca samt Catharina Elmsäter-Svärd

brukar kunna mer om. Detta har tagits i beaktning i min studie och de frågor som utgör sakkunskap om olika policies (fråga 4,8 och 9) kan därmed kopplas till traditionellt kvinnliga områden. Exempelvis skolpolitik (Kenski & Jamieson 2000 in Dolan, 2011: 105) och sjukpenning då hälsa som tidigare nämnts ses som ett kvinnligt område (Kenski, 2006: 144). Mot bakgrund av detta har jag även konstruerat en fråga kopplad till föräldrapenning som är en policyfråga som kan kopplas till jämställdhet och som debatterats livligt i Sverige. Om jag inte hade anpassat testet hade jag kunnat få snedvridning i resultatet på grund av att jag inte tagit könsrelevanta frågor i beaktning (Dolan, 2011). Hälften av frågorna i mitt politiska kunskapstest har därmed anpassats till att vara könsrelevanta, resterande frågor är antagandet att män kan mer om eftersom deras prestation generellt sett brukar var högre på politiska kunskapstest.

För att gå över till frågorna kopplade till systemkunskap har jag omarbetat en fråga om hur många ledamöter som sitter i riksdagen till om påståendet om ifall ”Sverige har 20 ledamöter i Europaparlamentet” är sant eller falskt. Detta mot bakgrund av att 83 procent av männen och 73 procent av kvinnorna kunde det rätta svaret i Valundersökningen 2014 angående hur många som sitter i riksdagen. Som jag tidigare nämnt måste testet vara svårt för att stereotypot ska fungera. Enligt en Sifo-undersökning prickade endast 11 procent in att Sverige har 20 av 766 platser i Europaparlamentet (SVT, 2014) och frågan kan därmed antas vara tillräckligt utmanande för deltagarna för att stereotypotet ska fungera. Frågan om antalet platser i Europaparlamentet kan kopplas till utrikespolitik och detta anses som ett traditionellt manligt område (Kenski, 2006: 144).

Vidare har frågan från Valundersökningen 2014 om Sverige under valperioden 2010-2014 haft en borgerlig fyrpartiregering gjorts mer aktuell genom att deltagarna istället tillfrågas om ”Sedan valet 2014 har Sverige haft en socialdemokratisk enpartiregering” samt att jag har behållit frågan om procentspärren för att komma in i riksdagen. Även dessa två frågor är systemkunskapsfrågor. Sakförhållanden såsom regeringsställning får ibland väldigt låga antal rätt svar (Oscarsson & Holmberg, 2013: 285). Det är dock svårt att uppskatta svårighetsgraden i mina egna konstruerade frågor eftersom politisk kunskap är kontextbundet.

Sammanfattningsvis har jag i undersökningen tre systemkunskap-, tre sakkunskap- och åtta personkunskapsfrågor. För att de olika typerna av politisk kunskap ska väga lika i mitt slutgiltiga kunskapsindex har jag gått tillväga enligt följande: Jag skapade först ett index

vardera för systemkunskap, sakkunskap och personkunskap som mätte andel rätta svar. I korthet, hade man rätt på två av tre sakkunskapsfrågor fick man värdet 0,67 på indexvariabeln. Jag slog sedan ihop de tre del-kunskapsindexen. För att få ett värde som går att tolka i procent dividerade jag indexet med 3. Det slutgiltiga kunskapsindexet går således mellan 0 och 1 och uttrycker hur stor andel rätta svar deltagaren hade. Om jag hade slagit samman kunskapsvariablerna rakt av och räknat antal rätt (max antal rätt är 14) hade personkunskapsfrågorna vägt tyngre i bedömningen av politisk kunskap. Genom att normera indexet undviker jag detta. I resultatredovisningen använder jag mig både av det sammanslagna indexet och de tre delindexen.

Experimentets genomförande

Datainsamling skedde under tre dagar mellan den 30/11 – 2/12 år 2016 på Centralstationen och Nils Ericson terminalen i Göteborg. Totalt deltog 272 personer. Som jag varit inne på tidigare är tilldelningsprocessen viktig (Esaiasson et al. 2012: 331). Om grupperna är så lika varandra som möjligt är det mer troligt att stimuli och inget annat som påverkat resultatet i experimentet. Enkäterna randomiserades därför med hjälp av en slumpgenerator i Excel och delades därefter ut i den slumpade ordningen. Jag tillfrågade alla personer som satt och väntade om de ville delta. På så sätt undvek jag att själv påverka vem som var med i experimentet. Deltagarna informerades om att enkäten handlade om politisk kunskap och ingick i mitt examensarbete samt att de var helt anonyma. Gällande etiska övervägande bör nämnas att deltagarna i textform upplystes om undersökningens verkliga syfte efter att de besvarat de politiska kunskapsfrågorna. För att inte sprida felaktiga fakta informerades deltagarna på enkätens sista sida om att det i verkligheten är så att kvinnor presterar sämre på politiska kunskapstest runt om i världen. Deltagarna kunde skriva upp sin mail om de var intresserade av att ta del av resultatet i efterhand och jag upplevde ett stort intresse då 108 av de 272 deltagarna, alltså 40 procent, angav sin mail. Även om jag har fått en variation av människor genom att samla in data på offentliga platser som Centralstationen och Nils Ericson terminalen där olika typer av människor rör sig bör det understrykas att det inte är ett slumpmässigt urval och att generaliserbarheten därmed är begränsad. Vidare kunde tyvärr inte personer med begränsade kunskaper i svenska delta eftersom att stimuli utgjordes av en informationstext som hade varit problematisk att ha på flera olika språk eftersom den då hade kunnat tolkas på olika sätt.

Statistisk analysmetod

Eftersom jag har fler än två grupper som jag samtidigt vill testa medelvärdeskillnaden mellan används variansanalys. Variansanalys innebär att variansen/spridningen undersöks dels mellan de undersökta analysenheterna, dvs. inomgruppsvariation samt mellan grupperna, vad som kallas mellangruppsvarians (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2003: 260). Djurfeldt et al. (2003: 260) förklarar vidare att ”För att skillnaderna mellan grupperna ska vara statistiskt signifikanta så får inte spridningen inom grupperna vara så stor att den förklarar det mesta av den totala variation vi observerar”. För specifikt randomiseringskontrollen används envägs variansanalys (ANOVA), för att se så att inte några medelvärden mellan grupperna skiljer sig åt signifikant. Spridningen inom grupperna får alltså inte riskera att vara det som påverkar en eventuell skillnad mellan grupperna

För hypotesprövningen används sedan tvåvägs variansanalys (ANOVA) som analysmetod eftersom att jag testar både kön och stimuli separat samt även interaktionseffekten av kön och stimuli tillsammans för att se ifall dessa påverkar resultatet på det viktade politiska kunskapsindexet samt på de separata delindexen. Genom tvåvägs variansanalys kan jag se effekten av kön separat och även stimuli, alltså huvudeffekter, samt även en eventuell interaktionseffekt av kön och stimuli (Hassmén & Koivula, 1996: 53).

Det som kommer presenteras i resultatdelen av analysen är F-värdet som jämförs med det kritiska värdet som beror på antal analysenheter, frihetsgrader som mycket förenklat kan förklaras som ”... friheten för slumpen att bestämma värdena i en fördelning” (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2003: 198), p-värdet som vi ser överstiger eller understiger gränsen för .050 och signifikanta resultat innebär då att p-värdet understiger .050. Slutligen kommer η^2 presenteras vilket är η^2 som anger hur mycket av variationen i beroende variabeln som kan förklaras av den oberoende variabeln.

Deskriptiv statistik, Randomiseringskontroll och Bortfallsanalys

Tabell 1 visar den deskriptiva statistiken för experimentgruppernas sammansättning. Tabellen visar fördelningen utifrån de olika bakgrundsfaktorerna. Vi kan se att det är något fler kvinnor och att de flesta angav sig som ”ganska intresserad” av politik. Deltagarna är även relativt välutbildade och i blandade åldrar, med något fler deltagare i ålderskategorin ”upp till 30 år”.

Tabell 1 Fördelning av politiskt intresse, kön, ålder och utbildning i experimentgrupperna (procent)

Fördelning inom grupperna- alla deltagare	Stimuli		
	Ej Könsskillnad	Män presterar bättre	Kvinnor presterar bättre
Bakgrundsfaktorer			
Politiskt intresse			
Inte alls intresserad	0	2	3
Inte särskilt intresserad	32	28	32
Ganska intresserad	55	48	44
Mycket intresserad	12	20	20
Kön			
Kvinna	55	63	57
Man	45	37	43
Ålder			
Upp till 30	32	34	39
30-49	22	32	21
50-65	17	17	21
Över 65	29	16	14
Utbildning			
Grundskola	4	11	8
Gymnasium	37	22	32
Eftergymnasial men inte högskoleexamen	21	24	26
Högskoleexamen	38	41	32
Antal svar	n=92	n=90	n=90
Totalt 272			

För att kontrollera att grupperna inte skiljer sig åt på något systematiskt sätt och för att säkerställa att randomiseringen fungerat genomfördes en randomiseringskontroll på samtliga deltagare (även de som inte uppfattat stimuli).

Det jag kontrollerade för var de faktorer vi utifrån tidigare forskning vet påverkar politisk kunskap; politiskt intresse, kön, utbildning och ålder. Som vi kan se i tabell 2 har randomiseringen fungerat och analysen visar inga signifikanta skillnader mellan grupperna, detta innebär att spridningen inom grupperna inte riskerar vara det som påverkar en eventuell skillnad mellan grupperna samt att det är en jämn fördelning av personer avseende politiskt intresse, kön, utbildning och ålder mellan grupperna. Hade det visat sig att någon av grupperna hade exempelvis fler som angav sig som ”mycket politiskt intresserade” än någon annan av grupperna, hade vi inte kunnat vara säkra på om det var behandlingen eller

fördelningen av politiskt intresserade, eller någon av de andra bakgrundsfaktorerna i grupperna, som påverkat resultaten.

Tabell 2 Randomiseringskontroll (medelvärden)

Randomiseringskontroll					
Bakgrundsfaktorer Medelvärden	Stimuli				Signifikansvärde
	Ej könsskillnad	Män presterar bättre	Kvinnor presterar bättre		
Politiskt intresse	2,8	2,87	2,81		0,769
Kön	0,55	0,63	0,56		0,513
Utbildning	3,72	2,96	2,86		0,407
Ålder	46,37	43,03	42,02		0,307

*=p<.05

För att säkerställa att deltagarna uppfattat stimuli som utgjordes av informationstexten genomfördes stimulikontroll, som tidigare nämnts, se Tabell 3. Totalt uppfattade 207 av de 272 deltagarna stimuli korrekt, därmed angav rätt svar på frågan huruvida det var män som presterade bäst/kvinnor som presterade bäst/ingen skillnad i politisk kunskap. Intressant nog uppfattade 82 procent av kvinnorna stimuli ”kvinnor presterar bättre”, något som endast uppfattades av 54 procent av männen. I gruppen ”Ej könsskillnad” var det viss skillnad i hur män och kvinnor uppfattade stimuli men inte alls lika stor som i gruppen ”Kvinnor presterar bättre”. Detta indikerar på att män inte ser det som trovärdigt att kvinnor skulle kunna prestera bättre än män på politiska kunskapstest och att stereotyper eventuellt figurerar hos män om kvinnors politiska kunskap. Uppfattningen hos de som inte uppfattat stimuli var dock att det inte finns någon könsskillnad och kanske är det denna uppfattning svenska befolkningen har om det politiska kunskapsläget. I gruppen ”Män presterar bättre” uppfattade män och kvinnor stimuli i ungefär lika hög grad.

Tabell 3 Stimulikontroll (procent, antal angivet inom parentes)

Stimulikontroll - de som uppfattat stimuli	Stimuli		
	Ej könsskillnad (n=83)	Män presterar bättre (n=62)	Kvinnor presterar bättre (n=62)
Kvinnor som uppfattat stimuli	92 (n=47)	70 (n=40)	82 (n=41)
Män som uppfattat stimuli	88 (n=36)	67 (n=22)	54 (n=21)

Antal angivet inom parentes (n=207).

De som inte uppfattar stimuli har antagligen inte blivit stereotypotade eller upplevt en lyft-effekt eftersom de inte har uppfattat den inledande informationstexten. Dessa personer används inte i själva analysen och ses således som bortfall. Troligen har detta påverkat mitt

resultat eftersom jag har färre analysenheter i vissa grupper och därmed har sämre statistisk power och således risk för typ 2 fel. Detta innebär risk för förkastande av en hypotes som i verkligheten är sann (Sundell, 2012, 11 november). Som vi kan se i vissa av grupperna har gruppen ”Män presterar bättre” 22 män som uppfattat stimuli samt gruppen ”Kvinnor presterar bättre” har 21 män som uppfattat stimuli. Det finns därmed risk att jag har ett för litet antal analysenheter i vissa av grupperna då det för att kunna använda många signifikanstester krävs ca 30-40 personer i varje experimentgrupp (Esaiasson et al. 2012: 332).

Som jag nämnt tidigare ses de som inte uppfattade stimuli som bortfall. Denna studie hade ett bortfall på 24 procent, vilket innebar att 65 personer inte användes i analysen. För att se så att denna grupp inte utmärkte sig på något särskilt sätt i jämförelse med sammansättningen av de som uppfattat stimuli genomförs en bortfallsanalys. Som vi kan se i Tabell 4 är det signifikanta skillnader avseende kön och utbildning gentemot de som uppfattat stimuli. De som inte uppfattat stimuli, och därmed är bortfall i kommande analyser, är i högre grad män, lägre utbildade jämfört med de som uppfattat stimuli. Gällande prestationen på politiska kunskapstestet får bortfallet ca 59 % rätt på det politiska kunskapstestet och det innebär att analysenheterna i bortfallet inte presterade sämre eller bättre jämfört med de som uppfattat stimuli.

Tabell 4 Bakgrundsfaktorer, bortfall jämfört med de som uppfattat stimuli (procent)

Bortfallsanalys

De som inte uppfattat stimuli (Bortfall)	Totalt n=65	De som uppfattat stimuli	Totalt n=207
Bakgrundsfaktorer			
Politiskt intresse			
Inte alls intresserad	6	1	
Inte särskilt intresserad	30	31	
Ganska intresserad	46	51	
Mycket intresserad	18	18	
Kön*			
Kvinna	48	62	
Man	52	38	
Ålder			
Upp till 30	31	37	
30-49	22	27	
50-65	20	18	
Över 65	27	17	
Utbildning*			
Grundskola	16	6	
Gymnasium	36	29	
Eftergymnasial men inte högskoleexamen	13	27	
Högskoleexamen	34	38	

Kommentar: * markerar signifikant skillnad (95% signifikansnivå) mellan bortfallsgruppen och de som uppfattat stimuli

För att försäkra mig om att experimentgrupperna fortfarande är jämna efter att bortfallet är borttaget görs en ytterligare envägs variansanalys (ANOVA) även för de som uppfattat stimuli. Experimentgrupperna skiljer sig fortfarande inte åt och jag har därmed jämn fördelning med avseende på kön, ålder, utbildning och intresse mellan de tre experimentgrupperna, vilket ju är det absolut viktigaste. Urvalet av människor kommer aldrig bli representativt så det viktigaste handlar om fördelning av deltagare mellan grupperna. Att bortfallet inte uppstått slumpmässigt är därmed alltså inte problematiskt.

Eftersom grupperna i Tabell 5 är de som används i analysen är det viktigt att även dessa grupper inte skiljer sig åt systematiskt på något sätt. Randomiseringen har fungerat och inga grupper uppvisar några signifikanta skillnader, precis som redogjorts för tidigare innebär detta att det inte finns någon snedfördelning inom grupperna som kan riskera att påverka en eventuell skillnad mellan grupperna.

Tabell 5 Randomiseringskontroll bland deltagare som uppfattat stimuli (medelvärden)

Bakgrundsfaktorer Medelvärden	Stimuli				Signifikansvärde
	Ej könsskillnad	Män presterar bättre	Kvinnor presterar bättre		
Politiskt intresse	2,79	2,91	2,87		0,547
Kön	0,56	0,64	0,66		0,447
Utbildning	2,9	3,14	2,9		0,248
Ålder	45,95	40,61	40,72		0,149

*=p<.05

Resultat

Före jag presenterar resultat och hypotesprövning av experimentet redovisar jag i tabell 6 hur deltagarna överlag presenterade på det politiska kunskapstestet. I vänstra fältet i tabell 6 presenteras resultatet på frågorna kring systemkunskap och sakkunskap och i högra fältet presenteras resultatet på personkunskap.

Tabell 6 genomsnittliga andelen rätta svar för systemkunskap, sakkunskap och personkunskap (andel med rätta svar)

Resultat politiskt kunskapstest (Medelvärden)			
Resultat systemkunskap	Totalt	Resultat Personkunskap	Totalt
Procent Sveriges Riksdag	0,70	Tobias Billström (M)	0,39
Betyg årskurs 8	0,75	Birgitta Ohlsson (L)	0,44
Föräldrapenning	0,74	Eskil Erlandsson (C)	0,49
		Carin Jämtin (S)	0,50
Resultat sakkunskap		Jakob Forssmed (Kd)	0,24
Sjukersättning	0,86	Rossana Dinamarca (V)	0,40
Antal ledamöter Europaparlamentet	0,60	Björn Söder (Sd)	0,57
Regeringsställning	0,75	Amanda Lind (Mp)	0,25

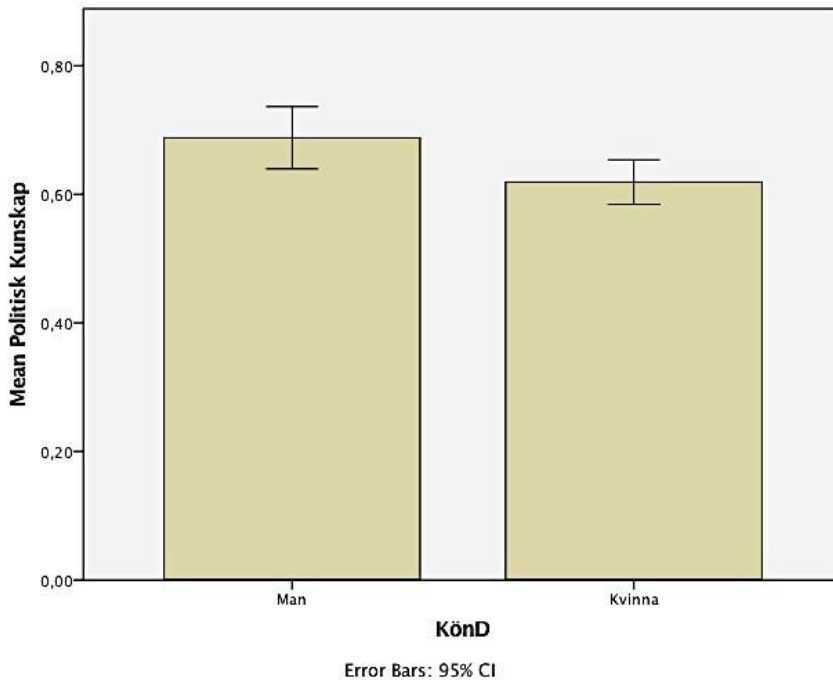
Utifrån tabellen kan vi se att Kristdemokraternas Jakob Forssmed och Miljöpartiets Amanda Lind var de minst välkända politikerna som endast 24 respektive 25 procent kunde ange rätt svar på. Mest välkänd var Andre vice talman, Sverigedemokraternas Björn Söder, som 57 procent kände igen. De övriga politikerna hade deltagarna mellan 39 - 49 procent rätt på. Deltagarna presterade överlag bättre på sak- och systemkunskap jämfört med personkunskap, exempelvis hade 86 procent rätt på frågan om sjukersättning. Den svåraste av dessa frågor var frågan om antal ledamöter Sverige har i Europaparlamentet som 60 procent kunde rätt svar på. Detta var högre än i Sifo-undersökningen jag tidigare refererade till där endast 11 procent visste det korrekta antalet, men eftersom svarsalternativen sant eller falskt användes i denna undersökning blir såklart resultatet procentuellt sett högre jämfört med den öppna frågan som ställdes i Sifo-undersökningen. Övriga frågor hade deltagarna mellan 70 - 75 procent rätt på.

Vi kan alltså konstatera att personkunskapsfrågorna var relativt svårare än sak- och systemkunskapsfrågorna. Frågan är om stereotypot/lyft har påverkat kvinnor och mäns politiska kunskapsnivåer? Jag börjar med att testa den första hypotesen ”Män presterar bättre på politiska kunskapstest än kvinnor”.

Män fick en högre andel rätt på det politiska kunskapstestet ($M = 0,69$) än kvinnor ($M = 0,62$) (se diagram 1). Det viktade indexet som jag tidigare redogjort för används, detta betyder att 1 är lika med alla rätt och 0 inga rätt. Medelvärdena i parenteserna ska därmed tolkas som

procentandel rätt svar. I linje med tidigare forskningsresultat och med hypotes 1 är skillnaden mellan mäns och kvinnors politiska kunskap signifikant ($F(1,207) = 5.128, p = .025, \eta^2 = .025$),⁸ eftersom p-värdet understiger den 5 procentiga signifikansgränsen. Som vi kan se av η^2 förklarar kön ca 3 procent av variationen i beroende variabeln. Det finns därmed en signifikant effekt av kön på politisk kunskap men 97 procent av variationen i politiska kunskapsindexet förklaras av något annat än just kön.

Diagram 1 – Andel rätt på det politiska kunskapstestet bland män och kvinnor (medelvärden)

I tabell 7 visas medelvärden för respektive stimuligrupp samt signifikansvärden. Som vi kan se skiljer sig medelvärdena nästan ingenting åt, effekten av endast stimuli (utan hänsyn till kön) har ingen signifikant effekt på prestationen på politisk kunskap ($F(2, 207) = .432, p = .650, \eta^2 = .004$). Hypotes 2 om att ”Stereotypot leder till lägre politisk kunskap hos både män och kvinnor” kan därmed förkastas utifrån att resultatet på det politiska kunskapsindexet inte påverkades av en hot-effekt. Vilka stimuli deltagarna exponerats för har därmed inte påverkat grad av politisk kunskap på hela det politiska kunskapsindexet.

Jag tittar sedan på interaktionseffekten av stimuli tillsammans med kön, men inte heller här kan vi se en signifikant effekt ($F(2, 207) = .081, p = .922, \eta^2 = .001$). Givet att det politiska kunskapsindexet är det som utgör operationaliseringen av politisk kunskap kan resterande

⁸ När jag testar alla män mot alla kvinnor (även de som inte uppfattat stimuli) blir resultaten också signifikanta, män får högre resultat ($M=0,66$) än kvinnor ($M=0,59$). En signifikant effekt av kön kan urskiljas i en envägs ANOVA $F(1, 270)= 7,565, p=.006, \eta^2 = .027$

hypoteser förkastas (H3a, H3b, H4a och H4b) och varken en stereotypot- eller lyfteffekt kan påstås ha påverkat resultatet då medelvärdeskillnaderna är för små, som presenteras i Tabell 7. För att återknyta till hypoteserna så handlade de om just hot-effekt och lyfteffekt bland män och kvinnor, se sid. 16. Män i gruppen ”ej könsskillnad” har 69 procent genomsnittlig andel rätt svar, alltså lika hög kunskap som bland män i gruppen ”män presterar bättre”. För kvinnor varierar medelvärdena mellan grupperna. I gruppen ”Inga könsskillnader” har kvinnor i genomsnitt 63 procent rätt på kunskapstestet vilket alltså är bättre än kvinnor i gruppen ”kvinnor presterar bättre” som i genomsnitt har 59 procent rätt, tvärtemot hypotesen. Variationen går i fel riktning och det vi ser är slumpvariationer snarare än systematiska skillnader.

Tabell 7 Skillnader i politisk kunskap efter stimuli och kön (medelvärden)

Politisk Kunskap	Stimuli			Total
	Ej Könsskillnad	Män Presterar Bättre	Kvinnor Presterar Bättre	
Medelvärden				
Man	0,69	0,69	0,68	0,69
Kvinna	0,63	0,63	0,59	0,62
Total	0,66	0,65	0,62	0,65
Beorende Variabel: Politisk Kunskap Signifikansvärden				
Stimuli	0,65			
Kön	0,025*			
Stimuli* Kön	0,92			

*=p<.05

Eftersom vi tidigare såg att deltagarna generellt hade svårare för frågorna om personkunskap och lättare för system- och sakkunskap prövar jag även om stereotypot/lyft påverkat de olika kunskapsmåten olika för män och kvinnor. Jag gör därför en tvåvägs variansanalys på varje separat delindex. Det finns ingen signifikant effekt av kön på personkunskap respektive systemkunskap vilket betyder att män och kvinnor har lika hög politisk kunskap på dessa områden. Vidare finns det inte heller någon interaktionseffekt mellan stimuli och kön, det vill säga män och kvinnor verkar inte ha reagerat olika på stimuli och det finns därför ingen signifikant kunskapsskillnad när det gäller person- respektive systemkunskap. För sakkunskapsindexet blir det intressant nog en signifikant effekt av kön ($F(1,207) = 4.281.$, $p = .040$, $\eta^2 = .021.$), vilket betyder att män presterar bättre på sakkunskapsfrågorna. Det blir också en signifikant effekt av stimuli ($F(2,207) = 3.391.$, $p = .036$, $\eta^2 = .033.$), men ingen signifikant interaktionseffekt ($F(2,207) = .825.$, $p = .440$, $\eta^2 = .008.$).

I tabell 8 presenteras resultatet för de olika grupperna på sakkunskapsindexet. Nu används originalindexet vilket innebär att resultatet ska tolkas som antal rätt och inte andel rätt som i tidigare index där jag slog ihop alla kunskapsområden. Jag går vidare med Post Hoc test för att se vart skillnaderna kan urskiljas. En signifikant medelvärdeskillnad kan urskiljas där gruppen ”Kvinnor presterar bättre” har 36 procentenheters lägre politisk kunskap än i gruppen ”Ingen könsskillnad”. Givet att kön och stimuli bara har effekt var för sig på sakkunskap och att interaktionen inte var signifikant kan vi inte dra några slutsatser om hur kvinnor och män reagerat olika på de olika stimuli och därmed presterat olika på sakkunskaps-frågorna. Hypotes 2 om att ” Stereotypen leder till lägre politisk kunskap hos både män och kvinnor” får fortfarande inget stöd eftersom vi inte kan tala om en hot-effekt eftersom att hela gruppen (både män och kvinnor) presterade sämre i gruppen ”kvinnor presterar bättre” och interaktionen är ju inte signifikant.

De deltagare som får reda på att kvinnor presterar bättre presterar alltså märkligt nog sämre än övriga deltagare. Eftersom det är för svag statistisk power ska man dock inte dra för stora växlar av resultatet. Det går dock att spekulera kring en eventuell hot-effekt kan urskiljas på sakkunskapen då resultaten pekar i den riktningen. Kvinnor i gruppen ”män presterar bättre” har lägre kunskap än gruppen ”ej könsskillnad”. Vidare har män i gruppen ”kvinnor presterar bättre”, lägre kunskap, än män i gruppen ”män presterar bättre” och ”ej könsskillnad”. Ingen lyfteffekt kan urskiljas. Det finns dock svaga indikationer på en eventuell hot-effekt som borde undersökas ytterligare i ett experiment med fler deltagare och högre statistisk power. Då inga av resultaten i linje med hypoteserna är signifikanta, eftersom interaktionseffekten inte var signifikant, finns det dock fortfarande inget stöd för hypoteserna H3a, H3b, H4a och H4b som relaterar till lyft och hot-effekter.

Tabell 8 Skillnader i sakkunskap efter stimuli och kön (medelvärden)

Politisk kunskap - Sakkunskapsindex	Stimuli				Total
	Ej Könsskillnad	Män Presterar Bättre	Kvinnor Presterar Bättre		
Medelvärden					
Man	2,60	2,60	2,43		2,54
Kvinna	2,50	2,38	2,07		2,34
Total	2,60	2,45	2,19		2,42
Beorende Variabel: Sakkunskapindex	Signifikansvärden				
Stimuli	0,036*				
Kön	0,040*				
Stimuli* Kön	0,44				

*=p<.05

Slutsatser

Kvinnor presterar sämre än män på politiska kunskapstest runt om i världen. Detta potentiella demokratiproblem, där halva väljarkåren deltar politiskt på mindre informerade grunder än den andra halvan, har studerats i denna uppsats genom att undersöka huruvida stereotyper är en bidragande förklaringsfaktor till könsgapet i politisk kunskap.

Genom en experimentell undersökning har teorin om stereotypot testats, vilken innebär att när en individ påminns om negativa stereotyper kopplad till hens sociala identitet försämras prestationen, samt teorin stereotyplyft vilken innebär att den icke-stereotypiserade gruppens prestation förbättras.

Sex hypoteser testades, den första att män presterar bättre än kvinnor på politiska kunskapstestet. Hypotesen fick stöd och i linje med tidigare forskningsresultat hade kvinnor lägre politisk kunskap än män även i denna studie. Informationstexterna hade dock ingen signifikant effekt, dvs. stimuli påverkade inte prestationen på politiska kunskapstestet. Hypotes 2 om ”Stereotypot leder till lägre politisk kunskap hos både män och kvinnor” kunde förkastas. Det fanns heller ingen signifikant interaktionseffekt av stimuli tillsammans med kön. Resterande hypoteser som berörde lyft och hot-effekter för respektive kön kunde därmed också förkastas (H3a, H3b, H4a och H4b).

På sakkunskapsfrågorna kunde en signifikant effekt av stimuli urskiljas där män och kvinnor i gruppen ”kvinnor presterar bättre” hade 36 procentenheter lägre politisk kunskap än gruppen ”ingen könsskillnad”. Sakkunskapsfrågorna behandlade dessutom de traditionellt ”kvinnliga” områdena och män presterade bättre än kvinnor. Resultat var därmed oväntat och saknar helt anknytning till tidigare forskning. Resultaten visade dock ingen signifikant interaktionseffekt av kön vilket gjorde att ingen av hypoteserna fick stöd av resultatet. Resultaten för män och kvinnor på specifikt sakkunskapen gick i riktningen för en eventuell hot-effekt, dock ingen lyfteffekt. Då resultaten inte var signifikanta kan man endast spekulera kring dessa resultat och studien borde replikeras med ett större antal analysenheter.

Att påminna deltagarna i experimentet om negativa stereotyper kopplade till deras sociala identitet påverkade alltså inte nivåerna av politisk kunskap när det sammanvägda kunskapsmättet användes. Inte heller en lyfteffekt kunde urskiljas eftersom den icke-stereotypiserade gruppens prestation inte förbättrades. Gällande avsaknad av lyfteffekt kan det

vara så att politiskt självförtroende är en mekanism som ligger före själva prestationen. Tidigare studier har operationaliserat stereotyplyft genom att mäta just politiskt självförtroende, vilket tidigare har visat sig öka för den icke-stereotypiserade gruppen.

Den faktiskt prestationen påverkades vidare inte av den påhittade stereotypen om att kvinnor presterar bättre på politiska kunskapstest. Däremot uppfattade 82 procent av kvinnorna stimuli ”kvinnor presterar bättre”, något som endast uppfattades av 54 procent av männen, så någon slags stereotyp förefaller det sig som att det finns. Möjligen uppstod en kognitiv dissonans hos männen då det eventuellt inte var en tillräckligt trovärdig stereotyp. Samtliga personer som inte uppfattade stimuli angav att de trodde att män och kvinnor presterade lika bra. Kanske är det den bilden svenska befolkningen har om det politiska kunskapsläget i Sverige.

Överlag var det politiska kunskapstestet svårt eftersom deltagarna i snitt hade runt 60 procent rätt. Stereotypotet borde därför rimligtvis ha aktiverats, vilket det inte gjorde. Vidare är identifikation med det området stereotypen berör en del av stereotypslitteraturens essens. Deltagarna kanske inte helt identifierade sig och fann något hotande mot deras identitet och att stimuli därför inte påverkade prestationen. Även testmiljön kan ha påverkat, det var en rörig miljö, hade deltagarna suttit ner i en tyst miljö och varit observanta på sitt beteende hade resultatet kunnat bli annorlunda. Vidare kan stimuli ha varit för subtillt eller stimulikontrollfrågan för otydlig eftersom många av deltagarna inte uppfattade stimuli.

Intervjuareffekter kan också ha större påverkan än vad forskare tidigare antagit eftersom McGlones et als. (2006) experiment i USA visade att de stereotypotade kvinnorna presterade sämre när de intervjuades av en man. Pruyers & Blais (2014) experiment från Kanada gjordes online, därmed utan intervjuare och stereotypot eller lyft påverkade inte prestationen. Denna studie stärker därmed resultatet i det sistnämnda experimentet. Stereotyper figurera antagligen inte lika mycket i en svensk kontext som i en amerikansk och kanske är den kanadensiska kontexten mer lik den svenska och att det därför blev liknande resultat som i Pruyers & Blais (2014) experiment. Frågan är därmed ifall kontexten (jämställt eller mindre jämställt land) eller formen för experimentet (intervjuare eller inte) är det som spelar roll, eller båda, något som framtida forskning också bör ägna tid åt.

I studien finns det dock risk för typ två fel på grund av för få analysenheter i vissa av experimentgrupperna vilket innebär att jag riskerar att förkastat en i verkligheten sann hypotes. Därmed behövs ytterligare forskning på området för att ytterligare studiernas

generaliserbarhet. En replikering av experimentet med ett större antal analysenheter och i en annan testmiljö är välkommet.

Det förefaller sig som att frågan om varför kvinnor presterar sämre på politiska kunskapstest samtidigt som de är mer högutbildade och röstar i högre grad än männen, kvarstår och behöver undersökas ytterligare. Framtida forskning borde gå vidare med att undersöka orsaken till könsskillnad och mer specifikt; hur kvinnor kan känna ett stereotyplyft och öka sin prestation eftersom vi kvarstår vid det faktum att det är ett potentiellt demokratiproblem om kvinnor deltar politiskt på mindre informerade grunder än män. Vidare verkar resultaten variera beroende på typ av politisk kunskap och en vidare diskussion bör föras om detta, samt att teorierna som stereotyplyft och könsskillnader i politisk kunskap bör testas på olika slags politisk kunskap. Intervjuareffekter och surveykontext bör också analyseras mer noggrant eftersom vi i olika undersökningar av politisk kunskap eventuellt kan få snedvridningar i resultat på basis av vem som intervjuar och i vilken ordning frågor ställs.

Litteraturförteckning

Aronson, J., Lustina, M., Good, C., Keough, K., Steele C., & Brown, J.(1999). When White Men Can't Do Math: Necessary and Sufficient Factors in Stereotype Threat. *Journal of Experimental Social Psychology* 35, 29-46

Bennet, L., & Bennet, S.(1989). Enduring gender differences in political interest: The Impact of Socialization and Political Dispositions. *American Politics Quarterly* 17(1), 105-122

Chalabaev, A., Stone, J., Sarrazin., & Croizet J-C. (2008). Investigating Psychological and Self-Reported Mediators of Stereotype Lift Effects on a Motor Task. *Basic and applied social psychology* 30, 18-26

Davis, D., & Silver, B. (2003). Stereotype Threat and Race of Interviewer Effects in a Survey on Political Knowledge. *American Journal of Political Science* 47(1), 33-45

Delli Carpini, M., & Keeter, S. (1996). *What Americans Know about Politics and Why It Matters*. Michigan: Yale University Press

Djurfeldt, G., Larsson, R., & Stjärnhagen O. (2003). *Statistisk verktyglåda – samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Pozkal: Studentlitteratur

Dolan, K. (2011). Do Women and Men Know Different Things? Measuring Gender Differences in Political Knowledge. *The Journal of Politics* 73(1), 97-107

Dow, J. (2009). Gender Differences in Political Knowledge: Distinguishing Characteristics-Based and Returns-Based Differences. *Political Behavior* 31(1), 117-136

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wägnerud L. (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (4., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.

Frazer, E., & Macdonald, K. (2003) Sex Differences in Political Knowledge in Britain. *Political Studies* 51, 67-83

Hassmén, P., Koivula, N. (1996). *Variansanalys*. Lund: Studentlitteratur

- Kenski, K. (2006). *Gender gap in political knowledge: do women know less than men about politics?* (Doctoral thesis, University of Pennsylvania in Communication) tillgänglig: <http://repository.upenn.edu/dissertations/AAI3211093/>
- Lizotte, M., & Sidman, A. (2009). Explaining the Gender Gap in Political Knowledge. *Politics and Gender* 5, 127-151
- McGlone, M., Aronson, J., & Kobrynowicz, D. (2006). Stereotype threat and the gender gap in political knowledge. *Psychology of Women quarterly* 30, 392-398
- Mondak, J., & Anderson, M. (2004). The knowledge gap: A reexamination of gender-based differences in political knowledge. *The Journal of Politics* 66(2), 492-512
- Oscarsson, H., & Holmberg, S. (2013). *Nya svenska väljare*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Oscarsson, H. (2007). A Matter of Fact? Knowledge Effects on the Vote in Swedish General Elections, 1985–2002. *Scandinavian Political Studies* 30(3), 301-322
- Pollack, S. (2013, 11 juli) Women know less about politics than men worldwide. The Guardian. Hämtad 2016-11-02 från <https://www.theguardian.com/news/datablog/2013/jul/11/women-know-less-politics-than-men-worldwide>
- Prior, M., & Lupia, A. (2008). Money, Time and Political Knowledge: Distinguishing Quick Recall and Political Learning Skills. *American Journal of Political Science* 52(1), 169-183
- Prior, M. (2014). Visual Political Knowledge: A Different Road to Competence?. *The Journal of Politics* 76(1), 41-57
- Pruysers, S., & Blais, J. (2014). Anything women can do men can do better: An experiment examining the effects of stereotype threat on political knowledge and efficiency. *The social science journal* 51, 341-349
- SCB.(2014). *Drygt 1,2 miljoner högutbildade i yrkesverksam ålder*. Hämtad 2016-10-28, från http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Utbildning-och-forskning/Befolkningens-utbildning/Utbildningsstatistisk-arsbok/64475/64482/Behallare-for-Press/367834/

- Spencer, S., Steele, C., & Quinn, D. (1999). *Stereotype Threat and Women's Math Performance*. *Journal of Experimental Social Psychology* 35, 4-28
- Spencer, S., Logel, C., & Davies, P. (2016). Stereotype threat. *Annual Review of Psychology* 67, 415-437
- Steele, C., & Aronson, J. (1995). Stereotype Threat and the Intellectual Test Performance of African Americans. *Journal of Personality and Social Psychology* 69(5), 797-811
- Steele, C. (1997). A threat in the air: How stereotypes shape intellectual identity and performance. *American Psychologist* 52(6), 613-629
- Sundell, A. (2012, 11 november). Guide: Statistisk "power" och urvalsstorlek i experimentell design [Blogginlägg]. Hämtad från <https://spssakuten.wordpress.com/2012/11/11/guide-statistisk-power-och-urvalsstorlek-i-experimentell-design/>
- SVT.(2014). *Svenskars EU-kunskaper inte så goda*. Hämtad 2016-11-24, från <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/svenskars-eu-kunskaper-inte-sa-goda?lokalmeny=0>
- Verba, S., Burns, N., & Schlozman, K. (2001). *Private roots of public action: gender, equality and participation*. London: Harvard University Press
- Walton, G., & Cohen, G. (2003). Stereotype lift. *Journal of Experimental Social Psychology* 39, 456-467
- Wente, M. (2013, 9 juli) Why don't women care about politics? The globe and mail. Hämtad 2016-10-28 från <http://www.theglobeandmail.com/opinion/why-dont-women-care-about-politics/article13079423/>

Bilagor

Bilaga 1- Enkäten, stimuli 1

Statsvetenskapliga institutionen

Hej!

Mitt namn är Emma Lygnerud Boberg och jag studerar statsvetenskap här i Göteborg. Undersökningen du skall delta i kommer att ingå i min examensuppsats. Det är självfallet frivilligt att delta i undersökningen. Alla svar är helt anonyma och varken jag eller någon annan kommer att kunna se vem som svarar vad.

1. Till att börja med undrar jag: Hur intresserad är du i allmänhet av politik?

Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
☐	☐	☐	☐

Läs informationstexten nedan noga. Vänd sedan blad och svara på resten av frågorna.

Undersökningen handlar om politisk kunskap och detta är därför ett politiskt kunskapstest. Forskning från både Sverige och andra länder visar att det inte finns några skillnader i politisk kunskap mellan kvinnor och män. Sedan den svenska Valundersökningen började mäta politisk kunskap 1985 har kvinnor och män vid varje undersökning presterat lika bra på kunskapstest om politik.

9. Sedan 2013 tar Sveriges pappor i genomsnitt ut 25 procent av föräldrapenningen?

Sant Falskt

10. Här är en lista med namn på olika ledamöter i riksdagen, kan du tala om vilket parti var och en av dem tillhör? Ange siffran för partiet bredvid personens namn. Gissa om du är osäker och placera bara ut en siffra vid varje namn.

Tobias Billström, nr:	
Birgitta Ohlsson, nr:	1 VÄNSTERPARTIET
Eskil Erlandsson, nr:	2 SOCIALDEMOKRATERNA
Carin Jämtin, nr:	3 CENTERPARTIET
Jakob Forssmed, nr:	4 LIBERALERNA
Rossana Dinamarca, nr:	5 MODERATERNA
Björn Söder, nr:	6 KRISTDEMOKRATERNA
Amanda Lind, nr:	7 MILJÖPARTIET
	8 SVERIGEDEMOKRATERNA

11. Vilken skolutbildning har du? Om du ännu inte avslutat din utbildning, markera den du genomgår för närvarande.

Grundskola eller motsvarande

Gymnasieutbildning eller motsvarade

Eftergymnasial utbildning men inte examen från universitet/högskola

Examen från universitet/högskola

12. Hur gammal är du?

..... år

Tack för din medverkan!

Vänligen läs inte texten nedan förrän du besvarat alla frågor.

Det verkliga syftet med denna undersökning var att se om stereotyper påverkar politisk kunskap olika bland män och kvinnor. Det finns forskning som visar att om en tillhör en grupp som vanligtvis brukar prestera sämre på tester så kommer en också att prestera sämre. Därför undersöker jag om kunskapsnivåerna varierar mellan män och kvinnor beroende på om det framställs som att män brukar prestera bättre, kvinnor presterar bättre eller att män och kvinnor presterar lika bra. Det finns mycket forskningsresultat som har visat att kvinnor runt om i världen presterar sämre på politiska kunskapsmätningar och så gäller även i Sverige.

Tycker du detta verkar spännande och vill du ta del av hur resultatet blev?

Fyll i så fall i din e-mail så kan jag skicka uppsatsen till dig efteråt:

.....

Stort tack! /Emma Lygnerud Boberg

Bilaga 2 – Enkäten, första sidan, stimuli 2

Statsvetenskapliga institutionen

Hej!

Mitt namn är Emma Lygnerud Boberg och jag studerar statsvetenskap här i Göteborg. Undersökningen du skall delta i kommer att ingå i min examensuppsats. Det är självfallet frivilligt att delta i undersökningen. Alla svar är helt anonyma och varken jag eller någon annan kommer att kunna se vem som svarar vad.

1. Till att börja med undrar jag: Hur intresserad är du i allmänhet av politik?

Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
☐	☐	☐	☐

Läs informationstexten nedan noga. Vänd sedan blad och svara på resten av frågorna.

Undersökningen handlar om politisk kunskap och detta är därför ett politiskt kunskapstest. Forskning från både Sverige och andra länder visar att män presterar bättre på politiska kunskapstest än kvinnor. Det beror på att fler män än kvinnor är aktiva inom politiken och att män alltid har fått rösta i politiska val, till skillnad från kvinnor som fick rösträtt mycket senare. Sedan den svenska Valundersökningen började mäta politisk kunskap 1985 har män vid varje undersökning presterat mycket bättre än kvinnor på kunskapstest om politik.

Statsvetenskapliga institutionen

Hej!

Mitt namn är Emma Lygnerud Boberg och jag studerar statsvetenskap här i Göteborg. Undersökningen du skall delta i kommer att ingå i min examensuppsats. Det är självfallet frivilligt att delta i undersökningen. Alla svar är helt anonyma och varken jag eller någon annan kommer att kunna se vem som svarar vad.

1. Till att börja med undrar jag: Hur intresserad är du i allmänhet av politik?

Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
☐	☐	☐	☐

Läs informationstexten nedan noga. Vänd sedan blad och svara på resten av frågorna.

Undersökningen handlar om politisk kunskap och detta är därför ett politiskt kunskapstest. Forskning från både Sverige och andra länder visar att kvinnor presterar bättre på politiska kunskapstest än män. Det beror på att kvinnor är mer högtbildade än män och att kvinnor röstar i högre grad än män i politiska val. Sedan den svenska Valundersökningen började mäta politisk kunskap 1985 har kvinnor vid varje undersökning presterat mycket bättre än män på kunskapstest om politik.